

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методик викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

3. Степанок Ю. Мітець. Сучасне мистецтво України. Ягода Мирослав. mitec.ua. URL: <https://mitec.ua/category/artists/yagoda-miroslav/> (дата звернення: 06.01.2026).

4. Фіцджеральд, М. (2020). 10 робіт Мирослава Ягоди. YourArt. Доступно: <https://supportyourart.com/stories/ya-god-a/> (Дата звернення: 06.01.2026).

5. Шкрібляк М. Українська Греко-Католицька Церква у другій половині ХХ століття: перші кроки на шляху до легалізації та повернення втраченого. Історико-політичні проблеми сучасного світу: Modern Historical and Political Issues: Збірник наукових статей. 2023. № 47. С. 347–355.

6. Якущенко Г., Нановський Я. Львівський музей українського мистецтва. Живопис, скульптура, графіка. Київ : Мистецтво, 1975. 142 с.

Ольга Хроненко,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри культурології,
Маріупольський державний університет

КУЛЬТУРОЛОГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: ЦІННОСТІ ТА ПРАКТИКИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Питання збереження національної ідентичності в Україні набуває особливої ваги в умовах повномасштабної війни, системного інформаційного протистояння, культурної експансії та спроб знищення українського історичного й символічного простору. Російська агресія спрямована не лише на територіальне захоплення, а й на підрив культурних основ державності: спотворення історичної пам'яті, руйнування культурної спадщини, дискредитацію української мови, символів і традицій. У цьому контексті проблема ідентичності постає не лише як гуманітарна чи освітня, а як стратегічна – така, що напряму впливає на здатність суспільства до спротиву, мобілізації та тривалої стійкості.

Національна ідентичність є складною соціокультурною конструкцією, яка формується через історичну пам'ять, культурні практики, традиції та мову, а також через систему цінностей і уявлень про минуле, теперішнє та майбутнє. Саме тому культурологічні дисципліни – зокрема «Історія української культури» та «Культурологія» – є не лише освітніми курсами, а потужним інструментом культурної безпеки та громадянського зміцнення. Вони забезпечують не просто передавання знань, а й формування здатності до

критичного аналізу культурних процесів, усвідомлення цивілізаційного вибору України, вироблення стійких ціннісних орієнтирів та світоглядної позиції.

Викладання зазначених дисциплін виконує кілька важливих функцій: по-перше, пізнавальну (забезпечення цілісного розуміння історичного розвитку української культури); по-друге, виховну (формування моральних та світоглядних засад); по-третє, інтеграційну (усвідомлення єдності культурного простору країни незалежно від регіональних відмінностей); і, нарешті, захисну (протидія маніпуляціям, дезінформації, нав'язаним імперським міфам). Через ці функції культурологічні дисципліни формують культурну компетентність студентів як здатність розуміти та інтерпретувати культурні явища, працювати з культурною спадщиною, сприймати культуру як живий процес і як ресурс національного розвитку.

Національна ідентичність у сучасному науковому дискурсі може бути представлена як багатопланове поєднання взаємопов'язаних компонентів:

- культурної пам'яті (історичних наративів, символічного спадку, колективних травм і перемог, героїчних та моральних орієнтирів);
- практик і традицій (ритуалів, свят, обрядів, народних та сучасних мистецьких форм), що підтримують спадкоємність поколінь і утверджують культурну самобутність;
- мови як інструмента самоідентифікації та комунікації, що є важливою ознакою належності до культурної спільноти й водночас механізмом передавання культурного досвіду;
- уявлення про спільне майбутнє, що формує національний проєкт як модель розвитку держави, її ціннісний вибір і цивілізаційний вектор.

Водночас національна ідентичність не є статичною, вона змінюється під впливом соціально-політичних викликів, трансформацій та криз. Повномасштабна війна стала фактором, який водночас загрожує культурній системі та, парадоксально, посилює усвідомлення власної приналежності до української нації. В умовах небезпеки ідентичність стає механізмом згуртування та виживання – люди сильніше відчують значення культури, мови, пам'яті, спільних символів. Саме тому освітня система повинна виступати простором не лише трансляції знання, а й формування стійких ідентичнісних моделей, здатних протистояти зовнішньому тиску та внутрішній апатії.

Зміст освітніх компонентів доцільно структурувати навколо культурно-історичних «вузлів пам'яті», що закладають наратив єдності, тягlostі та державності. Зокрема, особливе місце належить подіям, які символізують соборність України: 22 січня 1919 року на

Софійській площі в Києві було проголошено Акт Злуки УНР і ЗУНР – як політичне та культурне утвердження неподільності України [4].

Робота з такими темами формує в студентів розуміння єдності як культурної цінності та чинника історичної суб'єктності.

Викладання культурологічних дисциплін неможливе без осмислення мовної політики та культурної ролі української мови. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» визначає мову як фактор єдності та національної безпеки [1]. Це створює правове й ціннісне підґрунтя для:

- мовної підтримки у навчальному процесі;
- формування академічного мовлення;
- популяризації української термінології в гуманітарних дисциплінах.

Важливо розуміти, що культура – не «додаток» до історії, а її живий носій: спадщина втілюється у практиках, звичаях, формах мистецтва. UNESCO у Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003) визначає її завданням збереження живих культурних традицій та підвищення усвідомлення їх значущості [2].

Отже, дисципліни «Історія української культури» та «Культурологія» мають: інтегрувати теми нематеріальної спадщини; забезпечувати навчання через практики (польові дослідження, інтерв'ю, цифрові архіви); формувати відповідальність за спадщину як частину громадянської культури.

З метою ефективного формування ідентичності доцільно впроваджувати:

- практикоорієнтоване навчання (проектні дослідження локальної культури);
- наративний підхід (робота з історіями родин, міст, пам'яттю громад);
- медіаграмотність (критика пропагандистських культурних міфів);
- дискусійні формати (дебати, аналіз кейсів культурної політики);
- інтеграцію цифрових інструментів (віртуальні музеї, онлайн-експозиції).

Наразі це відповідає загальноєвропейському розумінню культурної компетентності як ключової компетентності навчання впродовж життя – «cultural awareness and expression» [3].

Таким чином, збереження національної ідентичності у викладанні історії української культури та культурології є не лише академічним завданням, а елементом культурної безпеки держави. Водночас культурологічні дисципліни є простором не лише академічного навчання, а й культурного самоконструювання особистості. Вони допомагають молоді усвідомити власну культурну позицію, сформувати приналежність до української політичної та культурної нації, відчути себе спадкоємцями культурної традиції та активними творцями сучасної української культури. У цьому сенсі «Історія української культури» та «Культурологія» можуть розглядатися як важливі освітні механізми підтримки суспільної

стійкості, зміцнення гуманітарної безпеки та розвитку цілісного національного світогляду. До того ж, освіта в гуманітарній сфері покликана не лише передавати знання про культурну тяглість України, а й забезпечувати засвоєння цінностей свободи, гідності та соборності, формувати здатність до культурного самозахисту в умовах інформаційної війни та підтримувати культурну суб'єктність студентів і їхню включеність у національну спільноту.

Література

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 № 2704-VIII (ред. станом на 12.09.2025) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
2. UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ich.unesco.org
3. Council of the European Union. Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: eur-lex.europa.eu
4. Український інститут національної пам'яті. 1919 – проголошення Акта Злуки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: uinp.gov.ua

Jankowski Stepan,
Docteur en sciences philosophiques,
enseignant-chercheur,
Département de culturologie,
Université d'État de Marioupol

L'ARCHÉOLOGIE DU REGARD, OÙ LES RACINES ÉPISTÉMOLOGIQUES DE LA CULTURE VISUELLE CONTEMPORAINE

La recherche des origines de la culture visuelle contemporaine peut être amorcée à partir du Livre X de la République de Platon, où le philosophe affirme : « γὰρ οἶμαι δημιουργῶν καὶ ὁ ζωγράφος ἐστὶν » (République X, 596e), généralement traduit par : « car, à mon avis, le peintre appartient lui aussi à la catégorie des créateurs ». Cette remarque soulève immédiatement la question du statut ontologique de la création artistique : à quel type de créateur l'artiste peut-il réellement être